

طربزون تاریخی

جلد اول

اثر

طربزونی ناگر شوکت

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

علم تاریخ تقدیر ماہیتہ اور علمہ مالک مالکہ مکہ
اولان ذواتک کافہ علوم وقونک اساس وضعینہ
بجاء مقاصد ومبادیسنہ بالطبع حاصل ایندیکی
وقوف مزایاتہ نازلینہ علوم سائرہ اصحابندن علم
تاریخہ مطلع او ایانلرک مالکات افادہ جہ فرسخ
فرسخ کبرو قالمتری کبی برهان قاطع اولہ مار
(اولہ ذالترہ ذہ تاریخ مجسم اطلاق او انور)
اشہ علم تاریخ تعریف ماہیتہ بوبہ بر اقتدار
مشخصہ حاصل اولہ بیابوب بو عبد عاجز ایسہ
انجق ش۔ و مقدمہ احکامی تحریر و تسلیمین بشقہ
بر قدرتہ مالک اولدیغم حالہ بو او اولردہ بوانتم
بجز مدہ کی حقیقی بیان مقصدینہ میندیر

(۳)

شور اسیدہ مہم دکا در کہ واقعا علوم و قوتک
ہیبی پیلنگاہ پیلدیریلور ايسه ده تار بھک احکام
مضبوطہ سی قیاس بکدیگرلہ بونجہ عظیم اموری
بودقابق وقوعاتی ہر عصرہ ہر وطنہ ہر موقعک
سکانی مزاجنہ کورہ اعلام و افہامدہ ادارہ
اندیکی فرلداغی اویلہ سلب و ایجلب اختلاف
دارہ سندیکی قیاس و قضا یا دوندرہمن
ا کرچہ کتب توار بھک دخی احکام مختلفہ سی
قابل انکار دکل ايسه ده بز (طبری) کبی
تاریخدن بحث ایدن کتہ ایلری مطالعہ و تدقیق
ایلہ اوغراشانلرک افکارینہ خدمت مجبوریندہ
اولدیفیز دن بورامی کتب معتبرہ نار بچہ دہ
موضوع بحث اولان بر محاک و یا خود مصطلک
اوزمانہ و یا اوہ وقعہ اصول جغرافیاجہ لازم
کلان مناسبتی ارائلق کبی تدقیقات حکیمانہ
اجرامندہ حاصل اولہ حق نتایج سالہ بی بیان ایلہ
کسدریلہ پیلور

پالکزشوراسنی اعتراف ایتامک قابل دکا در کہ

کتب تواریخی سراپا مطالعه ایدنلر هر محلاک
 و علی الخصوص بولندقلری ممالکترک احوال
 تاریخیه سنی بیلک افکار یله باطبع مقید اولدقلری
 حالده بوقیود دائره سنده پک چوق مشکلاته
 نصادف ایدرلر چونکه دولتعلیه عثمانیه نیک
 ظهورندن اول شمعی بولند یغیز اوروپا و آسیا
 قطعه سنده کی ممالکک وقوعات تاریخیه سی یونان
 وروم وارمنی تاریخلرندن بر درجه یه قدر اکلاشیله
 بیلوب فقط بوندن صکره تحسنت ایدن احوال
 ایچون استانبول مرکز وقوعات عدا ایدیلرک
 هر هانکی کتاب آپلسه استانبولک تفصیلات
 تاریخیه سندن بشقه برشمیدن استفادئ مطلوبه
 حاصل اوله میور کویله مورخلر ساده استانبول
 وقوعات واجرا آئی ضبطه مأمور اولوب
 طشره نیک احوالی ایسه از جمله طرزون کبی
 بر شهر شهیرک قهقنه دائر ویریلان بر ایکی سطر
 معلومات ایله کچشدیریلورسه کافی آیش
 واقعا کافئ وقوعاتک استانبوله انحصار ایدیشی

او وقتی که شمدیکی کبی هر محله تلفرا فلر غزته ل
 لولامسیله برار طشره هیئت تحریریه قدیمه سنک
 مورخه لره باردتم ایدم جک صورتده اولد قساری
 اثرلندن استدلال و حتی منشیان قدیمدن
 بریسی کور جابنه دائر یازه جنی تذکره
 کور لفظنه بر قافیه بولق ایچون بر قاج کون مندر
 التله صقلادینی روایت اولمقدده بولندیغی جهتله
 وقعه نویسان اسلافک تحصیل و قوفده کی
 ضرورتلندن منبث اولق جهتله ذهاب حاصل
 اولدیغی حالده بر درجده قدر معذور ایسه لره
 ارتق فایح کبی بر پادشاه معظمک بالذات تشریف
 ایله قبضه تسخیرینه الدینی قوجه برطر بزونیکی
 استانبولک قهندن صکره شرق ایمراتورانی
 بوراده تشکل ایتشیدی بویله بر محلاک بالکن
 قهنده دائر اولسون معلومات مفصله و بیلسامسی
 پکبه عذر قبول ایدر مواددن دکل ایسه ده ارتق
 شمدی کیمکله محاکمه اوللیر .

ایشته فقیردخی بالاده بیان اولانان افکار ایله مقید

اولاد یدیم جهت له ممالکتم اولان طربزونک احوال
 تاریخیه سنی سائر محلاک و قوعاتنی بیلدیکم قهر
 اولسون اوکرنمک ایچون پک چوق زحمت لره
 اوغرا دیغم حالدیه بزم تاریخ بیزدن استفهام مرام
 حاصل اوله میوب روم واره نی اسانلرنده بوانسان
 تاریخ لره ده مراجعتیه مجبوریت حاصل اولغله
 بونلردن الدیغم معلومات ایله چکدیکم محن و مشاقی
 پیش نظر انصاف و مطالعه به آنچه باری اولاد
 وطندن بنم کی بویله جستجوی حقیقت داهیه سنه
 دوچار اولنلره ممکن مرتبه قولایاق اولوق ایچون
 شودسترس اوله بیلدیکم معلوماتی بزم عتیق و جدید
 تاریخ کتابلریله و کتب سائر ایله تطبیق و تدقیق
 ایدرک اخلاف وطنه بریادکار نقیضی آرزو ایدوب
 (طربزون تاریخی) نامیله اشبو کتابی تألیفه

والله الموفق

مباشرت ایلدم

✽ طربزون شهرینک ناسیبی و نقرعات ✽

✽ سائیبی ✽

بعلیه انوار صباح اسلام ایله طلیعت سلطنتلری

نحو اولان ذول قديمه دن ساسانيه دولتي حضرت
 (نوح) عليه السلامك اوغلي (يافت)
 نسلندن بعض ملوك وطوائفك منشأ حكمرانپلری
 اوله رق و بونلرك تقسیمات نسییه لری بر طاقم
 اقوال مختلفه دائره سنده بولنه رق حتی یوسف
 بن یعقوب بن اسحاق علیهم السلامه منتهی
 و منتهی اولدقلری دخی روایات واقعه دندر
 بودوات ساسانیه تشعب ابتدیی قبائل و امم
 سائرہ ابله (پیشدادیان) و (کیانیان) و
 (اشکانیان) و (ساسانیان) ناملریله درت
 طبقه یه منقسم در مورخینك ملت فرس
 دبدقلری بونلر اولوب (کیومرث) ه نسبت
 ایدیلورکه بو (کیومرث) ك آتش پرستلر
 حضرت آدم اولدیغنی اعتقاد ایدرلر
 اشبو کیومرثك مدندن خلیفه ثالث حضرت
 جیب بر ذات عثمان ابن عفان افندمن
 حضرت تلرینك زمان دولت لرنده کسرای فرس
 اولان (یزدجرد) نام پادشاه زمانه دک مدت

سلطنتلری در تبت یکی یوز سکسان بش سنه دن
عبارت اولدیغی کتب توار بچده و لاسیما (مفتاح
العبر) ده محرردر .

بنی اسرائیل قولنجده ابتدا قره دکز سواحل
وحوالیسنده احداث مکان و ایجاد ممالک و بلدانه
بذل مساعی و امعان ابدن یافت اولادندن
وسالف الذکر ملوک ساسانیانندن (اسخاناس)
نام بر ذات اولمغه بونک اسمنه نسبتاً بحر سیاهه
اسخاناس تسمیه اولنمش ایش بونک تفصیلانی
شویله اولاق لازم کلور که یونان شهرلندن
(ملیدوس) نام شهرک حکمداری توسیع دأره
ثروت و تجارت و تکثیر دوار و مملکت ایچون
بوحوالیده کوردیکی استعداد و قابلیت اوزرینه
قره دکز سواحلنه برطاقم فاملیسال کوندیرهک
یونلری اولا (سینوب) ده توطین و متعافاً
بحر سیاهک دیگر جهتلری بنی ده او بولده فاملیسا
وابنیه ایله تمکین و تزین ایلیه رک فقط سینوب
ایمانک اوزمانده بیله مطالبه موافق و اراضینک

قوه نابتہ ذہنی اساس مقصدہ تمامیلہ مطابق
 اولدیغندن اھالیسی آزوقت ایچننہ کسب ثروت
 واقتمدار ایتیش و بو حال ایله سینوب مملکتی انف
 ای بیان ملیدوس **ک**بی بر شهر شهر اولمشدر
 بوشهرت و ثروت اورابی بر حکمدار مستقل
 اداره سنہ داخل ایدوب بو حکمدار جانیندن اول
 احردہ طربزونک احیاسنہ تشبث اولنہ رقی
 و کوندر دکاری فاملیار مساعدات موقعیه دن
 کابلیق اغتسام ایدرک مدت قلیله ظرفنده
 طربزونی بردارہ امتیازہ الملیله سینوب پک
 کوچک قالمش ومع هذا برخیلی مدت دهافره
 دکز ممالکی ایچون مذکور سینوب مرکز حکومت
 انخاز اولمشدر .

طربزون (روما) دن و (استانبول) دن
 اول یعنی مبلاد حضرت عبسی علیه السلام دن
 یدی بوز الی سنہ اقدم بنا اولنوب ک اول
 طربزوندہ ساکن اولان سالف الذکر (ملیدوس)
 شهری اھالیسندن (اسقریس) نام زاندر ن

توزمانلر دنيانك قسم اعظمي پت پرستلرك انبده
 اولديغي حالده او حريفلك يعني سب و بدن كلان
 قامليرك نمره صبرت واقدا مي اوله قى طر بزونده كي
 پنخانه عموم پت پرستلره زيارتلكه اولمشيدي
 بو پنخانه دن شمدي اثر بو قدر .

زيرا طر بزونده كي آثار عشيقه دن اوله جسيم
 بر پنخانه دن منقلب اواق احتمالي بولسان حالا
 (اياصوفيه) و (فاتح) و (يكي جمعه) جوامع
 شريفه لري و مناسبترل پت پرستلردن صكره
 خرستيان قراللى طرفندن انشا اولنديغي كتب
 توارينجه مندرج اولوب حتى پت پرستلكك
 بورادن باعث اضمه لالي اولان خرستيانندن
 (ابوستواوس) اندرياسي نام ذاتلكه خفيا
 طر بزونه عزيمت و طر بوزلى چشمه نام محله ده
 اقامتله خلقي كبرلوجه خرستيانلغه دعوت ابدرك
 رفته رفته خرستيانلغى طر بزونه يرلشيديرمش
 اولسي اوزرينه ذكر اولان فاتح جامع شريفى
 لوزمان يعنى طر بزون قرالى (انديو اليانوس)

طرفتندن (مریم انا) اسمتہ بنا اولنمش
 و صکره دن کلان قومنیوسلر بورایه (التون
 باش کلبسا) نامنی و برمشلردر .
 بو حاله کوره سالف الذکر یتخانہ اولسه اولسه
 طرزون قصبه سنک برچار یک مسافه شرقیه سنده
 بولنان (دکرمن دره سی) نام محلده اولقی
 لازم کلور که توارینتک و بردیکی معاومات ایله
 او طرفلرده حلاله موجود اولان بعض اناردن
 استدلال اولندیغنه کوره کوچک استیانک پای
 تختی اولان طرزون شهری شمعیکی حالندن بر قاج
 درجه زیاده جسیم اوله رق حتی سلاطین عثمانیه دن
 سلطان احمد اول طاب تراہ حضرتلرینک زمانلرندہ
 بوراده اون سنکز بییک خانه موجود اولدیغنی
 تارینتک برفقره سنده مندر جدر مذکور
 (دکرمن دره سی) بو حسابہ کوره اولوقت
 وسط ملک عد اولته بیلوب بوندن بتمش سنہ اول
 اورادن التوندن معمول بردلی قالی هیکلی ظهور
 ایتدیگی جهتله مذکور یتخانہ بو محلهده

اوله رفق میلادك ایکی بوزالی بش سنه سنده
 تانارلك طرزونه دخی هجومنده بعض پتخانه لك
 هدم و تخریب اولندیغی صره ده او پتخانه ده خاك
 ایله یکسان ایدلمش اولیور .

✽ بوزایه طرزون نامی ویرلسنك سابی ✽
 بونده ایکی روایت وارد برنجیسی یافت اولادندن
 یافت نامنده بریسی طرزونده مقدا سفره
 شکنده برکوک قاعسه بنا ایتمش و شمیدی قلعه
 یعنی زمانمرك الات حریره سنجه اصلا ایشه
 برامیده جغی جهنله قلع وهدمی اراده علیه
 اقتضاسندن بولسان اوقوجان دیوارل او بیوک
 بیوک حصارل صکره دن یایدیرلمش واسکی قلعه نك
 سفریه بکره مسی جهنله مملکته طرزون دینلمش
 ایکنجیسی طرزونه انتقال ایدن فامیلنار چونکه
 هر در او کشفیات و تحقیقات ایله استحصال وسائل
 مهموریت مملکته عبرت ایتنکده اولدقلری صره ده
 طرزونده سفره شکنده برچوق بیوک بیوک طاشلار
 کورد کلرندن و یونان لسانجه سفره به طرازه

دینلکده اولدیغندن (طرابزان) نامی ویرلشدن
 بکا قاورسه اک صحیحی ده بودر زبراطربزون
 قلعه سنک اویله ایکنجی دفعه باپلش برصورتده
 اولماسیله برابر هیئت حاضره سنک سفره به اصلا
 مشابهت ومناسبتی بولمبوب فقط طربزون ساحلنده
 سفره کی دوز ومدورپک چوق طلشلر واردر
 حتی بونلره شمعی خرملی قیاتبیراوتیور فقط
 قلعه نك مؤخرأ برایکی دفعه تمهیرایتدیرلیدیکی
 محققدر

✽ دیکلی طاش ✽

بالاده یازلدیغی اوزره طربزون ساحلنده کی
 مدورطاشلردن ازجمله (فاروس) محله سی اوکنده
 برفاج یرده واردر حتی بونلردن یردانه سی پوتخنه
 پازاری قابقرینک کلوب کچه جکی بول اوزرنده
 بولندیغندن کجه حایله بهض فورتنلی هوالده
 اوراده برخیلی قابقرتلر تلف و یولجیلری غرق
 اولدیغی کبی بوندن تخمیناً قرق سنه اول
 طربزون نجرندن ومذکور فاروس محله سی

اهالیسنندن حاجی زاده منوفی حاجی احمد
 افندینک مخالف برهواده دیگر پولجیلمر ایله
 بندکلی قایق مذکور طاش اوزرینه اوطوروب
 برعظیم قضان قورتلدقلری جهنله شوتملکه به
 علامت اولق ایچون افندی موی ایله طرفندن
 محل مذکوره افاجسن بردیرک رکز ایداش و صکره
 بونک پادار اوله مامسنه مینی شمیدیکی طاش
 دیرک دکدرلش و حقیقه شایان تشکر برار خیر
 بولمشدر .

✽ نصف ✽

افواه ناسده دیگر برروایتده واردر که کویا طریزونه
 اوائلده (خورشید آباد) دینلکهده اولدیغی
 طایفه مؤخرأ مشهور (کور اوغلی) کی
 برقه رمار کاه رک شجاعتک درجه سنی خلقه
 بیلدیرمک ایچون ساکنک طفراسنی پاره غیله
 محو ایش ایدوکنندن کندوسنه (طفرابوزان)
 دینلدیکی جهنله مملکتک آدی اوله قالدی
 بوکیت کیت طریزون دینلدی و او سلم بروقت

عجمك لازم استانه استيلا ايتديكي صروده اثر
 يثبته طر بزونه اويله برآد ط فاش اولسون
 بز طر بزون نامى ايله بورايي فتح ايتدك هـ هـ
 (طغرابوزون) تعبير نيده طر بزونك معناسى
 ارانلديغى صروده عتلا دن برينك خاطر ينه
 كلان بر مثلدركه انجىق بويله باقشديريله بيادى
 شونكله برابر طر بزون (طرب افزون)
 تحفه درده دنيلبور بوده عجملك اداره سى
 زمانلر دن قاش بر نام اولميدر .

✽ طر بزون حكمدارلى ✽

بوقايد، ذكرى سبقت ايتديكى وجهله بونابيلر
 طر بزونى بنا ايتدك دن صكره برخيلى مدت قره ذكر
 شهرلى سينوب قيصرى طرف دن اداره اولمش
 وموخزاً طر بزون قراللى شائنى المش واوصروده
 ملوك فرسه دن يعنى عجم پادشاهلر دن بعضى
 رومستانى تسخيره عزم ايدرك بعض تاربخك
 روايته كوره طر بزون بر مدت عجملك يدضبطنده
 قاش واهاليسك اكثر بسى بونلك مذهبنى قبول

واختیار ایلیری جهتله برمدتده بونلر جانبدن-دن
 طربزونده اچرای حکومت ایدلش-در صکره
 استانبول قیصری اولان (بزانلیوس) زمانده
 طربزون تکفوری (ادسدیانوس) استانبوله
 کیدرک خرس-تیانلی قبول ولانستان قراللیغی
 تحصیل ایلدی .

دیگر بعض روایته نظرأ طربزونک پت پیستلر
 لندن چیفدیغی تاریخدن میلاددن بوزسنه اوله
 قدر (اینونیوس) (ومید ریدادیس) نام
 ذاتلر ایله بونلرک سلسله-سندن اولجه-دها
 بعضی-لری طربزونده قراللق ایتمکده اولدقلری
 حالده هر عصرده وهر محلده وقوع-ولدیغی
 اوزره ساکن مملکت بیننده براتفاقسزاق
 وراحتسزاق حاصل اولسنه مبنی تهدید و تربیه
 اهالی ایله تنظیم اداره مملکت و تکثیر ثروت
 و قدرت املیه مرقوم (میدرایدیس)
 زوما-یلیری بوس-واچله تسلط و یکدیگرینی
 متعاقب (سبلات) و (اوقوس) و

(اونیوس) نامبرنده اوج قوماندان سساکر
 وفیره ابله کله رك قره دکز خلقنی تهید ایتکله
 یدلرنده کی تفق مبدل وفاق اوله رق شو هجومک
 بوصورتله حاصل ایتدیکی اتفق وانحاله حکومتک
 استقلالیت حاضره سنی تأیید ایتدیکندن ارتق
 رومالیره طرفدارلق شرفنی ده قزانوب مر قوم
 (میداریدیس) اداره امور ملکته اشغال
 و بوندن صکره اوضلی (فارناکی) صندالی
 حکمرانیده امرار روزان ولسال ایدرک نوبت
 حکومت سکرنجی قرال دیگر (میداریدیس)
 نام ذاته کلجه رومالیرک تأثیرات تهیدیه لبله
 دائرة اتحاد و انقیاده الدیغی اهل بدن مرکب
 برخیلی عسکرک اوکنه دوشوب ایتلیسک سر
 عسکری بولناز (شیلان) نام ذاتکی اولجه
 بوتلری شمعدی قوماندانلری اولان قرالرینه
 اطاعته اجبار ایچون کلشدی عساکر
 مر قومه بی قوماندانلریله برابر منهنزماً فراره دخی
 اجبار ایلدیکی صروده بنه بالاده مذکور

قوماندا نلردن (اوقوس) مرقوم
 (میداریدیس) ی عسکر یله برابده تا
 ارمنستانه قدر تعقیب و بحالده قرال مرقوم
 ایتالیا دن (س- وروس) نام ککنه نك الله
 قتل ابله مرقوم (سیوروس) طربزونه قرال
 تعیین اولندی .

اشته بوزمانه یعنی میلاددن اوچ یوز سنه صکراره
 قدر طربزون سکهنه سی پت پرست اولوب مؤخرأ
 ذکری سبقت ایتدیکی اوزره (ابوس-نول
 اندریابی) خفياً طربزونه کله ک خرس-تیانلخی
 بورابه برلشدیدی بوندن صکره طربزونه
 اوطوران حکمداران خرس-تیانلخی اوله ق فقط
 لازستان خلقة نك اکثریسی وحی حکمداری
 عجم مذهبنده بولندیغندن مرقوم حکمدار
 استانبوله کیدرک خرس-تیانلخی قبول واوراده
 نأهل ایلمی اوزرینه لازستان حکومتی استانبول
 قرالغنک جایه سی تجتنده اولق شرطیله قرال
 مرقوم تکرار لازستانه عودت ایدنجه عجم

یادشاهیله فنا حالده بینلرنده تضاد و منافرت حاصل و بوحال (بزانیوس) یعنی استانبول قرالک سممنه واصل اولدوقده اوخصو متدن بوقرالده حصه منند اوله رق عظیم برمحاربه یه قیام اولمش وچوق و قتلر اسیانک انهار جاریه سندن قالی قالی صور ایش ونهایت بوقرالک یعنی استانبول ولازستان قرالرینک قوماندانلری بیتمده (صرب عسکرینک قوماندانی اولان چرنایفک کمال حسدندن فورشونه دوزدیغی بعض صربیه ضابطلری) مثاویکدیگری بی چکه مامکن متولد برطاقم احوال مضره واقع اولغله بو عظیمتلی محاربه نیک نتیجه سندن استفاده اولندمامش و بومحاربه لده (طربزون) دارالحرب انخاز اولنهرق (ریزه) قضاا سنده دخی برطاقم استحکاملر یانلمش و حالا اثرلی موجود ایش .

* محاکمه مابانت *

طر بزون حکومتی عجمه لک ابادی ضبط

(۲۰)

وتسخیرینہ اصلاً کچھ دیکھی ادعا بدن مورخانو
استانبولہ کبدوب عجمارک تابعیت ومنذہبنی ترک
ایہ خرسیتیان اولان طربزون قرالی اولیوب
لازستان حکمداری ایدوکی سویلیورل .
یوحالہ کورہ لازستانک برحکومت مستقلہ اولسی
لازم کلوب فقط بنہ اومورخلرک اقادہ سنہ کورہ
(بزانیوس) قرالک نحت حایہ سنہ بولسان
لازستان حاکنک عجمارایہ مدت مدیدہ
وقوہب۔ولان محارباتندہ طربزون مرکز حرب
انخذایدلیکنہ و (ریزہ) دہ استحکام یاپلیدیغنه
باقیجہ بونک بنہ طربزون قرالی اولسی ویاخود
طربزون قرالک استانبولہ کیدیشندہ نامنی
لازستان قرالغنه تحویل ایلمسی مرتبہ صحت
وملایمتدہ کورینور ومع ما فیہ لازستان
موقعنک اوزمانلردہ اولہ بیوک محاربه بہ ہدم
تحملی درکار بولمغله وذا نأ ایشک ایچنہ استانبول
قارشمغله طربزون دخی دائرہ اتفاقدہ بولمغریق
بناء علیہ طربزون دار الحرب انخذایدلمش
ذیلہ یاور .